

Kontrollkäik AS Hoolekandeteenused Võisiku Kodusse

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 13.12.2012 etteteatamata AS Hoolekandeteenused Võisiku Kodu (edaspidi *Võisiku Kodu*).

Võisiku Kodu on AS-le Hoolekandeteenused kuuluv erihoolekandeteenuseid osutav asutus. Võisiku Kodus osutatakse järgnevaid erihoolekandeteenuseid:

- igapäevaelu toetamise teenus
- töötamise toetamise teenus
- toetatud elamise teenus
- ööpäevaringne erihooldusteenus
- ööpäevaringne erihooldusteenus kohtumääruse alusel teenusele paigutatud isikutele
- ööpäevaringne erihooldusteenus sügava liitpuudega isikutele

Sotsiaalkindlustusameti 01.02.2013 andmetel on Võisiku Kodus tegevusloa kohaselt lubatud osutada ööpäevaringset erihooldusteenust kuni 262 isikule, kohtumääruse alusel ööpäevaringset erihooldusteenust kuni 15 isikule ja ööpäevaringset erihooldusteenust kuni 40 sügava liitpuudega isikule.¹

Viimane õiguskantsleri kontrollkäik Võisiku Kodusse toimus 05.05.2011.²

(2) Õiguskantsler kontrollis, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärlikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusasutuse funktsiooni, kas Võisiku Kodus on tagatud teenust saavate isikute põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäigu kestel külastasid õiguskantsleri nõunikud kohtumäärusega ööpäevaringsele erihooldusteenusele paigutatud isikute osakonna ruume, 3., 5., 7. osakonna ruume ja meditsiinibloki juures asuvat eraldusruumi ning vestlesid ringkäigu ajal Võisiku Kodu töötajatega. Õiguskantsleri nõunikud pöörasid kõrgendatud tähelepanu ööpäevaringsele erihooldusteenusel viibivate isikute liikumisvabaduse ja vabaduspõhiõiguse tagamisele ning eraldusruumi sisustuse ja selle kasutamise õiguspärasusele. Täiendavalt tutvusid nõunikud eraldamise registriga ning juhtumite registriga.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

Järgnevalt käsitleb õiguskantsler võimalikku vabaduspõhiõiguse piiramist omal soovil ööpäevaringsele erihooldusteenusel olevate isikute suhtes.

Vabaduspõhiõiguse võimalik piiramine

Ringkäigul 3. osakonnas, kus viibisid ööpäevaringsele erihooldusteenusel isikud omal soovil, ilmnas, et mõnede tubade ustel olid väljaspool haagid/riivid, mis võimaldasid uste sulgemist ja seeläbi toas viibivate isikute vabaduspõhiõiguse piiramist. Töötajate selgituste kohaselt haake uste sulgemiseks ei kasutata ja isikute vabadust ei piirata.

¹ Erihoolekandeteenuse osutajate teenusekohtade andmed 01.02.2013 seisuga on kättesaadavad aadressil http://www.ensib.ee/public/erihoolkanne/Erihoolekandeteenuste_osutajad_01022013.pdf.

² Kontrollkäigu kokkuvõte on kättesaadav aadressil http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/kontrollkaigu_kokkuvote_voisiku_hooldekodu.pdf.

Kuigi õiguskantsleril puudub alus kahelda Võisiku Kodu töötajate sõnades, et viidatud haake ei kasutata, leiab õiguskantsler, et uste väliskülgedel olevad haagid/riivid tuleb eemaldada.

Seda põhjusel, et omal soovil teenusel viibivate isikute tubade uste väliskülgedel asuvad haagid jätavad võimaluse uste kontrollimatuks lukustamiseks ja kujutavad sedasi ohtu põhiõiguste alusetuks ja meelevaldseks piiramiseks. Nimelt võib ööpäevaringsel erihooldusteenusel viibivate isikute tubade uste lukustamine, olgu lukustajaks erihooldekodu töötaja või mõni klient, riivata tупpa lukustatud kliendi vabaduspõhiõigust (põhiseaduse § 20). Põhiseadus lubab vabaduspõhiõigust piirata vaid seaduses sätestatud juhtudel ja korras.

Ööpäevaringsel erihooldusteenusel viibivate isikute puhul on sotsiaalhoolekande seaduse § 20² lg 1 järgi lubatud vabadust piirata vaid eraldusruumi paigutamise teel ning seda üksnes sama paragrahvi lõikes 4 sätestatud tingimuste üheaegsel esinemisel (on isikust tulenev otsene oht isiku enda või teise isiku elule, kehalisele puutumatusse või füüsilisele vabadusele, isiku suusõnaline rahustamine või muude teenuse osutajale teadaolevate konkreetse isiku kohta arsti poolt märgitud meetmete kasutamine ei ole osutunud küllaldaseks ja arst ei ole teenuse osutajale teadaolevalt eraldamise kasutamist konkreetse isiku suhtes välistanud). Seega ei ole seadusega lubatud omal soovil ööpäevaringsel erihooldusteenusel viibivate isikute vabaduse piiramine mujal kui eraldusruumis.

Eelnevast tulenevalt teeb õiguskantsler AS-le Hoolekandeteenused ettepaneku viivitamatult eemaldada Võisiku Kodus omal soovil ööpäevaringsel erihooldusteenusel viibivate isikute tubade ustelt lukustusvahendid, mis võimaldavad ukse sulgemist vaid väljastpoolt.

(5) Kokkuvõte

Õiguskantsler teeb kontrollkäigu tulemusel isikute põhiõiguste ja -vabaduste tagamiseks AS-le Hoolekandeteenused järgneva ettepaneku:

- viivitamatult eemaldada Võisiku Kodus omal soovil ööpäevaringsel erihooldusteenusel viibivate isikute tubade ustelt lukustusvahendid, mis võimaldavad ukse sulgemist vaid väljastpoolt.

Õiguskantsler palub AS-lt Hoolekandeteenused teavet tehtud ettepaneku täitmise kohta hiljemalt 01.04.2013.